

Paranın ne önemi var mühim olan miktarı

En son ne zaman cebinizdeki parayı saydınız? Peki, en son ne zaman internet bankacılığınan veyahut ATM'den hesap bakiyenize baktınız?

Çağatay AKTÜRK
cagatay@pcnet.com.tr
http://cagatayca.com

TEKNOLOJİNİN beraberinde getirdiği dijitalize olmuş hayatlar yaşıyoruz. Biz diyoruz, çünkü bu dergiyi elinizde tuttuğunuza göre siz de bu işe bulaşmış durumdasınız. Telefonlardan bilgisayarlara, kredi kartlarından barkotlu ürünlere kadar uzanan bir yaşamdan bahsediyoruz. Aslına bakarsanız tamamen dijital bir hayatımız yok ancak korkunç bir dönüşümün içerisindeyiz ve bu dönüşüm, artışı ve eksisi ile bizleri etkiliyor. Sosyal hayatımız yeniden kodlanıyor bizler farkında olmadan. Bunun yanında sağlığımız bu dönüşümden kim bilir ne şekilde etkileniyor. Cep telefonlarının, baz istasyonlarının yaydığı elektromanyetik dalgaların hâlâ insan sağlığını tehdit edip etmediği konusunda bir görüş birliğine varılamıyor. Belki de bundan bir elli yıl sonra şu anda eleştirdiğimiz bu tarz sorunlardan arındırılmış, insan sağlığı için steril bir dijital ortama kavuşacağız. Bu tahmin; insanlığın her gün birbirini acımasızca öldürdüğü ve bu ölümlerden para kazandığı bir devirde yaşarken biraz iyimser bir tahmin gibi görülebilir ancak şairin dediği gibi, umutsuz yaşanmıyor.

“**DİJİTAL YAŞAMIN İNSANİ DUYGULARI, ZEVKLERİ TÖRPÜLEYİP TÖRPÜLEMESİ NOKTASINDA BİR TARTIŞMA ASLINDA BU. MESELE BEN, ESKİSİ GİBİ PARA İÇİN DEĞİL, ARTIK İNTERNET BANKACILIĞINDA “İŞLEM HAKKI” İÇİN ÇALIŞTIĞIMI DÜŞÜNMEYE BAŞLIYORUM**”

Yukarıda kısaca bahsetmeye çalıştığım bu dönüşümü başlatan sizce ne oldu? Commodore 64 mü? Yoksa atari salonları mı? Cep telefonları olabilir mi? Belki daha eskilere giderek televizyon yayınlarına başlamamızı cevap olarak verebiliriz. Aslında tüm bu yenilikler bu dönüşümün parçası. Elbette televizyonun Türkiye'ye gelmesi, Almanya'ya işçi olarak giden akrabalar sayesinde salonlarımıza girmeye başlayan Commodore 64'ler, cep telefonları hayatımızı geri dönüşü olmayan bir yola soktu. Ama 1987 yılında bir şey olmuştu. Tüm bu ürünlerin satın alınma (elde etme) yolunu değiştirmeye başlayacak bir olay hem de. 1987 yılında ilk ATM (para çekme makinesi, halk arasında “bankamatik” olarak anılıyor genelde) makinesi Ankara Yenışehir semtinde kuruldu. Böylelikle paranın tarifi de değiş-

meye başladı. Para artık cepte taşınan bir karttan ibaretti. O yıllarda bu kartlar sadece para çekmeye yarıyor olsa da dönüşüm olanca hızıyla gerçekleşti. 1990'ların başına gelindiğinde artık yavaş yavaş hesap cüzdanları yerine manyetik kartlar taşınmaya başladı. 1992 yılıydı sanırım, İzmir'de babamın koluna yapışıp bankaya sürüklemiş ve “ben de ben deee!” diyerek babamın adına çıkarttığımız banka kartını cebimde taşımaya başlamıştım. Hesapta para yoktu belki ama okuldan sonraki en güzel ve ilginç aktivitem koşarak ATM cihazının yanına gitmek, şifre değiştirip, sistemdeki tüm menülerin içinde dolaşmaktı. Her gün şifre değiştirince tabii, bir müddet sonra şifreleri hatırlamaya başlamış ve kartın makine tarafından ilk alıkoymasını ağlayarak karşılamıştım. 1992'den bugüne çok sular aktı. İnternet yaşantımızın her yerine sızdı. ATM'lerden artık sadece para çekilmiyor, para da yatırılıyor (hem de anında hesabınıza geçiyor), faturalarımız da ödeniyor, cep telefonlarımıza kontör de yükleniyor.

1987 yılında paranın dijitalize olmasıyla bir şeyi unuttuk: Paranın ciddiyeti!

“Bu da nasıl laf şimdi?” demeden önce bir düşünelim. Eskiden maaşların muhasebeden sırayla alındığını hatırlayalım. Para harcamak bugünkü kadar kolay mıydı acaba? Her aybaşında cüzdana giren gıcır gıcır paraların cepte uyandırdığı sıcaklık duygusu ile yapılan gelir-gider hesaplarını unutmamış değilim. Paranın ilkel yollarla cüzdana girdiği zamanlarda para kolay harcanamıyordu.

Banka kartlarının yanında artık kredi kartlarımız var. Bankalara gitmiyoruz, internet şubelerinden birkaç fare hareketi ile işlemlerimizi hallediyoruz. Büyük kolaylık amenna! Faturalar, kiralar, kredi kartları, kısaca ödeme adına yapılabilecek her şey için bir tıklamanın yetebileceği bir dünya nimetidir bu hizmetler!

Bir tık kadar yakın ve uzak

Ancak fark ettiniz mi? Artık ATM makinelerinin başında ilk günden telaşlı bir şekilde parasını almayı bekleyen kişilerin yaş ortalaması kırk yaş üstü. Maaş günü paranın sıcaklığını ceplerinde hissetmeye alışmış olanlar yani. Teknoloji ile tanışıklığı daha erken olan nesil ise parasına tüm ay boyunca dokunmayabiliyor bile.

Kira mı yatacak, hemen EFT yapılıyor, tık... tık...

Elektrik, su, doğalgaz, ADSL, tık... tık... tık...

Kredi kartlarını da unutmamak lazım, tık... tık...

Tüm bu tıklamalar yapılırken, paranın o eskilerde cepte yarattığı sıcaklık duygusu hissedilemiyor. Bu işin bir yüzü oluyor.

Bir de internetten alışveriş yapma kolaylığımız var ki bilinçli kullanıldığında can kurtaran bir sistem. Alacağınız ürünler hakkında bir gününüzü harcayarak yapabileceğiniz araştırmayı birkaç saat içinde en ufak detayına kadar gerçekleştirebiliyor ve birkaç "tık" ile ürününüzü evinize getirtebiliyorsunuz. Para cebinizden çıkmıyor da sanki bir hokus pokus ile gökten ürünleriniz size ulaştırılıyor gibi. Ne güzel dünya değil mi? İnternet üstünden aldığımız her ürünle cebimizde olmayan paralarımızla oynuyoruz aslında. Dokunmadan, denemeden. Bir de şöyle düşünün, cebinizdeki gıcır gıcır paralarla internet sitelerinde dolaştığınız gibi mağazalarda dolaşarak aynı rahatlıkla paranızı haralayabilir misiniz? Hiç sanmıyorum! Sanki bir bilgisayar oyunuymuşçasına internetten yaptığımız alışverişler teknolojinin bir getirisi ancak unutulmaya başlanan ise paranın ciddiyeti. Dijitalize olsun veya olmasın içinde bulunduğumuz geçerli sistemde her şey parayla!

Orhan Veli'nin dediği gibi; "Peynir ekmek değil ama. Acı su bedava."

Aile büyükleri tutumlu olmaktan bahsedip duruyor, durmuyorlar mı? Eskiler gibi tutumlu olabilmek mümkün mü? Hiç sanmıyorum, başta da belirttiğim gibi eskiden "ele geçen para" vardı. O para cebe konduğunda doğan bir sorumluluk, sahiplen-

me, bırakmama duygusu vardı. Açıkçası ben bu duyguyu yaşayamıyorum ki tutumlu olayım. Kredi kartı ile yaptığım alışverişlerimi ne kadar düşüncesizlikle yapıyorsam akabinde yediğim faizleri de o aynı düşüncesizlikle unutuyorum. İnternet bankacılığında yaptığım ödemelerim bir bilgisayar oyunuymuş gibi sanki...

Sistem öyle bir hal almış durumda ki, en büyük aracı olan paranın, piyasada nasıl kolay dolaşımını sağlayacağını da bulmuş. "Tık.. tık..." Hepsi bu.

Peki, ne yapabiliriz?

Teknoloji her ne kadar hayatımızı kolaylaştırırsa da, evimizden ayrılmadan gelen siparişlerin rahatlığı üstümüze çökse de, elmayı koklayarak almanın tadını veremiyor henüz. Sorun şu; elmayı koklayarak almanın tadından elli yıl sonra bahsedecek miyiz, bahsetmeyecek miyiz? Demıştik ya, "Sosyal hayatımız yeniden kodlanıyor farkında olmadan". Dijital yaşamın insani duyguları, zevkleri törpüleyip törpülememesi noktasında bir tartışma aslında bu. Mesele ben, eskisi gibi para için değil, artık internet bankacılığında "işlem hakkı" için çalıştığımı düşünmeye başlıyorum. Dünyanın en acımasız, kuralları en sıkı strateji oyununu oynar gibiyim. Hepimiz illa ki en az bir kere söylemişizdir, "Yahu ne zaman harcadım bu kadar parayı?" diye. Paralarımızı onlara sahip olmadan harcıyoruz. Tüm bunun sorumlusu teknoloji mi? Hiç sanmıyorum. Elimizdeki imkânları insancıl hale sokup sokmamak bizim elimizde olan bir şey. Bunu yapmak da o kadar zor bir şey değil aslında. Yapmamız gereken sadece şu dijital dünyanın içinde aslında analog bir hayat sürdürdüğümüzün farkına varmakta yatıyor! İnternetten veya alışveriş merkezlerinden, gerçek parayı kullanmadan yaptığımız tüm parasal işlemlerin aslında "gerçeğe" tekbül ettiğini hatırlamakta fayda var!

Paranın ciddiyetini bizlere unutturan sisteme selam olsun.

Ufak bir not: Kişisel blogum www.cagatayca.com "2008 blog ödülleri" yarışmasında haber-gündem dalında Türkiye ikincisi oldu. Okumak için ayırdıkları zamanı ve oylarını esirgemeyen herkese içten teşekkürler. ❖

NIRVANA
NEVERMIND